DOI: 10.33766/2524-0323.90.118-128

УДК 343.140.02

Н. В. Хмелевська,

кандидат юридичних наук, адвокат,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
(м. Хмельницький, Україна)

e-mail: stamp.ua@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4492-4868>

В. О. Гарматюк,

аспірант Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
головний державний ревізор-інспектор
відділу з питань запобігання та виявлення корупції
Головного управління ДПС у Хмельницькій області
(м. Хмельницький, Україна)

e-mail: vitaliyagarmatyuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3867-5049>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

У статті досліджено окремі аспекти застосування практики Європейського Суду з прав людини під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Проаналізовано сучасні думки науковців щодо застосування практики Європейського Суду з прав людини під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Досліджено авторські наукові підходи, які обґрунтовують висновок про те, що використання практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України є обов'язковим. Визначено, що застосування практики Європейського Суду з прав людини під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів прямо передбачено ч. 2 ст. 8 КПК України. Також доведено, що використання практики ЄСПЛ вітчизняними судами під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів як мотивація виправдувальних вироків не завжди пов'язана з урахуванням практики ЄСПЛ щодо провокації вчинення злочину, а також засновується на використанні доктрини «плодів отруйного дерева» та «розумного сумніву».

Ключові слова: правосуддя, кримінальні провадження щодо корупційних злочинів, Європейський Суд з прав людини, практика ЄСПЛ, «плоди отруйного дерева», аналіз рішень.

Постановка проблеми. Здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів є одним із перспективних напрямів наукових досліджень. Обґрунтуванням цього є відносно стійкий рівень злочинності службових злочинів і суперечлива та мінлива практика застосування законодавства під час притягнення осіб до кримінальної відповідальності за вчинення корупційних злочинів.

© Хмелевська Н. В.,

Гарматюк Н. В., 2020

Україна перебуває на черговому етапі боротьби із корупційними злочинами. За останні декілька років зроблені важливі та прогресивні кроки в боротьбі з корупцією. Таке стало можливим завдяки продуманим діям щодо вдосконалення як законодавства, так і практики його застосування. Водночас, коли були вирішені одні проблеми, постали нові питання, зокрема, щодо тлумачення застосування законодавства в частині правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів із використанням практики Європейського Суду з прав людини. Найбільш актуальним є питання провокації злочину під час вчинення корупційних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування практики Європейського Суду з прав людини під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів досліджувалось у працях О. Ю. Дрозда, О. М. Дроздова, О. О. Дудорова, М. В. Лошицького, М. А. Погорецького, В. М. Тертишника, С. О. Шульгіна та інших учених. Водночас узагальненого дослідження окремих аспектів, які запропоновано авторами у висновках, не здійснювалось.

Формулювання цілей. Відповідно, метою статті є дослідження окремих аспектів застосування практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів та виокремлення на цій основі науково-обґрунтованих висновків.

Виклад основного матеріалу. Учений О. О. Дудоров встановив, що протидія корупції є одним із пріоритетних напрямів сучасної політики нашої держави у сфері боротьби зі злочинністю. Від результатів роботи правоохоронної системи щодо мінімізації корупції залежить успішне розв'язання інших важливих проблем сьогодення. При цьому тривала історія викриття корупціонерів дала змогу виробити певні стандарти виявлення і розкриття відповідних злочинів, коли істотного значення набуває не лише результат, а й спосіб, у який його досягають. Проблема спровокованого вчинення корупційних злочинів, як і кримінально-правової заборони, присвяченої провокації підкупу (у Кримінальному кодексі України (далі – КК) це ст. 370), будучи своєрідним каменем спотикання, уже багато років турбує вітчизняних правників. Автори, які присвятили свої роботи вказаній проблематиці, поділилися на два основні табори. Одні виступають за скасування ст. 370 КК і декриміналізацію передбаченого нею діяння, вважаючи, що вказана кримінально-правова заборона лише ускладнює боротьбу з корупцією. На думку ж інших, провокація підкупу є недопустимою й суспільно небезпечною поведінкою, а виключення ст. 370 з КК потягне за собою зростання масштабів зловживань із боку правоохоронців [8, с. 79]. Поділяємо думку авторів щодо недоцільності виключення провокації підкупу.

Варто погодитись із думкою, що забезпечення дотримання прав людини в ході слідства у справах про корупційні злочини, як зазначає К. В. Кимлик, є важливим фактором гарантування рівності процесуального статусу сторін та сприятиме належному розгляду справи і, відповідно, винесення обґрунтованого й справедливого рішення в суді [9, с. 103].

На думку С. О. Шульгіна, незважаючи на високі оцінки Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України міжнародною спільною, на практиці трапляються випадки порушення його вимог, зокрема вчинення провокації (підбурювання) особи на вчинення злочину, вчинюваної працівниками правоохоронних органів [14, с. 97]. Наявність такого факту засмучує та дає поштовх для подальшого вдосконалення законодавства.

К. В. Антонов та Т. М. Івасишин також стверджують, що однією з актуальних проблем, яка набула важливого практичного значення з набуттям у 2012 році чинності КПК України, є проблема здійснення захисту від провокації (підбурювання) особи на вчинення злочину. Особливо проблемні питання із цього приводу виникають під час надання судами оцінки доказам, отриманим за результатами такого виду негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину. У частині 3 статті 271 КПК встановлено, що під час підготовки та проведення заходів із контролю за вчиненням злочину забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, як би слідчий цьому не сприяв, або із цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобути в такий спосіб речі й документи не можуть бути використані в кримінальному провадженні [1, с. 198]. На нашу думку, у кожному кримінальному провадженні необхідно перевіряти наявність чи відсутності провокації злочину.

Учений М. А. Погорельський зазначає, що результати аналізу вітчизняної правозастосовної практики за новим кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством України свідчать про те, що в практичній діяльності правоохоронні органи України допускають провокації вчинення злочинів, особливо передбачених статтями 368-369² КК України, хоча в ст. 370 КК України передбачена кримінальна відповідальність за провокацію підкупу, а також у статтях 305-309, 311, 321 КК України та інших. Особливо правоохоронні органи України допускають провокації вчинення злочинів у ході такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), та при проведенні таких оперативно-розшукових заходів як контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб, незалежно від форми власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь (п. 2 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»). Особливо Причому звертає на себе увагу і викликає занепокоєність те, що опитані прокурори, слідчі (65 %) та оперативні працівники (72 %) вважають за доцільне розширення можливостей застосування провокації у правоохоронній діяльності [12, с. 40]. Справді, така думка неприємно вражає та потребує корекції розуміння основ прав людини стороною обвинувачення.

О. О. Дудоров визначив, що основна проблема протидії провокації підкупу лежить нині не в кримінально-правовій площині, адже чинний КК України дозволяє належним чином реагувати на таку негідну поведінку, застосовувати за неї відповідні заходи кримінально-правового характеру. Практика неправомірної провокації в діяльності правоохоронних органів потребує якщо не викорінення, то принаймні мінімізації шляхом удосконалення механізму її виявлення, адже на сьогодні має місце ситуація застосування неправомірної провокації з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за певний корупційний злочин за відсутності при цьому кримінально-правового реагування на зазначену поведінку [8, с. 84]. Оскільки не прийняті відповідні норми КПК України заходом упередження такої поведінки на сьогодні має стати практика Європейського Суду з прав людини.

Погоджуємось із думкою В. М. Тертишника, який зазначив, що модель судочинства, яка закладається в процесуальній формі слідчих та інших процесуальних

дій і рішень, – суттєвий засіб обмеження влади правом, засіб протидії свавілля, засіб забезпечення захисту прав і свобод людини. Вона має вдосконалюватись із урахуванням принципу верховенства права та прецедентної практики Європейського Суду з прав людини [13, с. 213].

Вищезазначене засновується на положеннях ч. 2 ст. 8 КПК України, згідно з якою принцип верховенства права в кримінальному провадженні застосовується з урахуванням практики Європейського Суду з прав людини, а верховенство права в кримінальному провадженні розуміється як те, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [10].

Відповідно до думок М. В. Лошицького та О. Ю. Дрозд, рішення ЄСПЛ повинні стати гарантією для вирішення справ, пов'язаних із корупційними діями, і створити необхідний базис для створення міжнародно-правового поля протидії корупції загалом та вирішення цієї проблеми в Україні зокрема [11, с. 76].

Грунтовний аналіз провела Л. П. Брич, яка зазначила, що в практиці ЄСПЛ продемонстровано правові позиції, які є стандартами оцінки допустимості доказів у кримінальних провадженнях. Такими, згідно з думкою авторки, можна визнати: 1) обов'язковість розгляду судом питання про допустимість доказів; 2) приналежність доказів до цієї конкретної справи; 3) недопустимість доказів, отриманих шляхом провокації і підбурювання; або в результаті порушення права на мовчання та права не свідчити проти самого себе, шляхом примушування, застосування катування, жорстокості та приниження особи, порушення права на захист; 4) недопустимість доказів, отриманих шляхом порушення прав і свобод людини, гарантованих Конвенцією [2, с. 261-262].

М. А. Погорецький зазначає, що ЄСПЛ не вбачає порушень у використанні в кримінальному провадженні доказів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих дій, наприклад, операцій під прикриттям. Проте ЄСПЛ вважає таким, що не відповідає Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (далі – Конвенції) використання судами доказів, отриманих у результаті провокації, здійсненої правоохоронцями. Тому проведення заходів, на думку вченого, пов'язаних, наприклад, із використанням негласних агентів, має супроводжуватися відповідними гарантіями. У цій частині ЄСПЛ виділяє дві групи гарантій. Перша стосується заходів, що вживаються безпосередньо на етапі здійснення контролю за вчиненням злочину. Друга – це процесуальні гарантії на стадії судового розгляду кримінального провадження [12 с. 40]. Також М. А. Погорецький визначив, що провокація (підбурювання) до вчинення злочину з боку правоохоронців є порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції й не може застосовуватися у діяльності правоохоронних органів правової держави. У правозастосовній діяльності правоохоронних органів слід відрізняти правомірний контроль за вчиненням злочину як ефективний негласний засіб негласного розслідування від провокації – незаконної дії [12 с. 42].

О. М. Дроздов, досліджуючи актуальні питання заборони провокації в рішеннях ЄСПЛ систематизував, що по-перше, заборона провокації злочину належить до загальних гарантій, встановлених ст. 6 Конвенції, та є невід'ємною складовою справедливості судового розгляду. По-друге, згідно зі ст. 9 КПК України, під час кримінального провадження суд та службові особи органів державної влади, які мають

відношення до здійснення кримінального провадження, повинні неухильно дотримуватися вимог Конституції України, КПК України, міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, вимог інших законодавчих актів законодавства. Доказування полягає в збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження (ч. 2 ст. 91 КПК України). Натомість обставини, які підлягають доказуванню, у кримінальному провадженні зазначені в ч. 1 ст. 91 КПК. По-третє, ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом. Підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи (ст. 17 КПК України). По-четверте, статтею 13 (Закінчений та незакінчений злочини) КК України встановлено, що закінченим злочином визнається діяння, яке містить усі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України [7, с. 246-247].

Враховуючи зазначене вище, визначимо перелік рішень ЄСПЛ, які можуть бути застосовані в порядку ч. 2 ст. 8 КПК України під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів. Це такі рішення: «Ramauskas проти Литви», «Khoudobine проти Росії», «Teixeira de Castro проти Португалії», «Bannikova проти Росії», «Constantin i Stoian проти Румунії», «Burak Hun проти Туреччини», «Milinienė проти Литви», «Sequeira проти Португалії», «Компанія «Eurofinacom» проти Франції», «Vanyan проти Росії», «Veselov та інші проти Росії», «Edwards i Lewis проти Сполученого Королівства», «Ali проти Румунії», «Khoudobine проти Росії», «V. проти Фінляндії», «Shannon проти Сполученого Королівства», «Sejdicovic проти Італії», «Hermi проти Італії» тощо.

Позитивним є застосування такої практики вітчизняними судами. Водночас, суди схиляються до виправдання осіб у вчиненні злочину у зв'язку з недоведеністю їх вини у вчиненні злочину. Так 15 травня 2020 року Соснівський районний суд м. Черкаси виправдав особу у вчиненні злочину, передбаченого ч. 4 ст. 27, ч. 4 ст. 369, ч. 1 ст. 190 КК України, за недоведеністю. Суд, використав практику ЄСПЛ. Так, відповідно до вироку, суд зазначив, що статтею 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» передбачено, що «при розгляді справ суди застосовують Конвенцію та практику Суду як джерело права». Так у справі «Barbera, Messegu and Jabardo v. Spain» від 06 грудня 1998 р. (п. 146) Європейський Суд з прав людини встановив, що «принцип презумпції невинуватості вимагає, серед іншого, щоб, виконуючи свої обов'язки, судді не розпочинали розгляд справи з упередженої думки, що підсудний вчинив злочин, який йому ставиться у вину, обов'язок доказування лежить на обвинуваченні, і будь-який сумнів має тлумачитися на користь підсудного (Barbera, Messegu and Jabardo v. Spain, judgment of 6 December 1988, Series A no. 146, p. 33, § 77). Суд, оцінюючи в сукупності досліджені під час судового розгляду докази з точки зору достатності та взаємозв'язку і приймаючи до уваги, що інших доказів, які б беззаперечно, без сумніву доводили вину обвинуваченого Особа_2 стороною обвинувачення після опитування щодо бажання доповнити судовий розгляд надано не було, суд вважає, що пред'явлене Особа_2 обвинувачення не доведено в судовому засіданні, а усі припущення й сумніви стосовно доведеності вини обвинуваченого слід тлумачити на його

користь. Враховуючи викладене, суд прийшов до висновку, про необхідність постановлення відносно Особа_2 виправдувального вироку, оскільки не доведено вчинення ним кримінальних правопорушень у вигляді підбурювання до давання хабара посадовій особі, яка займає відповідальне становище та заволодінні чужим майном шляхом обману та зловживання довірою [6].

Ще одним прикладом є виправдувальний вирок Олевського районного суду Житомирської області, який описав, що Європейський Суд з прав людини у справі № 4291498 «Капо проти Бельгії» від 13.01.2005 року зазначив, що в кримінальних справах питання прийняття доказів належить досліджувати загалом у світі пункту 2 статті 6 Європейської Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, і вимагає воно, окрім іншого, щоб тягар доказування винуватості лежав на стороні обвинувачення. У п. 146 справи «Барбера, Мессегуэ і Джабардо проти Іспанії» від 06.12.1998 року Європейський Суд з прав людини зазначив, що принцип презумпції невинуватості вимагає, серед іншого, що обов'язок доказування лежить на обвинуваченні, і будь-який сумнів має тлумачитися на користь підсудного [5].

У вироку Новозаводського районного суду міста Чернігова знаходимо, що ЄСПЛ зазначав, що коли сторона захисту висуває версію провокації, необхідно встановити, чи був би злочин вчинений без втручання органів влади. Підбурювання стається, коли відповідні агенти – співробітники сил правопорядку або особи, що діють за їхніми інструкціями, – не обмежуються лише розслідуванням злочинної діяльності в переважно пасивній манері, а справляють такий вплив на особу, що спонукає її до вчинення злочину, який інакше не був би вчинений, з метою уможливити викриття злочину, отримання доказів і пред'явлення обвинувачення. При вирішенні цього питання суди мають братись до уваги більш широке коло обставин, ніж поведінка та висловлювання учасників безпосередньо під час події, яку захист вважає наслідком провокації, а обвинувачення – допустимим методом розслідування. Характер тиску або іншого способу підбурити особу до вчинення злочину, є лише одним з факторів, який має значення в цьому контексті. Визначаючи, чи було розслідування «переважно пасивним», необхідно також дослідити причини, які стали підставою негласної операції, та поведінку органів влади при її проведенні [4].

Також вітчизняні суди, при постановленні виправдувальних вироків у справах по корупційні злочини посилаються на використання практики ЄСПЛ щодо використання доктрини «плідів отруйного дерева». Наприклад, у вироку Ківерцівського районного суду Волинської області знаходимо, що з урахуванням наведеного, суд вважає, що вказані докази, а саме флешнакопичувачі micro-SD, об'ємом 8, відеозаписом проведення негласних слідчих (розшукових) дій, на які в судовому засіданні посилався прокурор, органом досудового розслідування долучені до даного кримінального провадження не у спосіб та всупереч порядку, передбаченими чинним КПК України, та, в силу вимог ст. 86 КПК України, визнаються судом недопустимими доказами в даному кримінальному провадженні. Суд зазначив, що про це також ідеться в рішенні по справі «Нечипорук і Йонкало проти України», у якому ЄСПЛ зазначив, що докази, отримані в кримінальному провадженні з порушенням встановленого порядку, призводять до його несправедливості в цілому, незалежно від їх доказової сили та того, чи мало їх використання вирішальне значення для зашудження обвинуваченого судом.

Суд звернув увагу, що, відповідно до практики Європейського Суду з прав людини, «плід отруйного дерева» – юридична метафора, введена Верховним Судом США для опису доказів, отриманих за допомогою незаконно здобутих відомостей (рішення в справі «Гефген проти Німеччини», 30.06.2008, заява № 22978/05, п. 168). Мається на увазі, що якщо джерело доказів («дерево») є недопустимим, то всі докази (відомості), отримані за його допомогою («плоди»), будуть такими ж (справа «Яременко проти України» (№ 2)), заява № 66338/09, п. 66). Також суд зазначив, що Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду в Постанові від 31.05.2018 року по справі № 236/439/16-к зазначив, що «У рішенні «Гефген проти Німеччини» від 30 червня 2008 року Європейський Суд для описання доказів, отриманих із порушенням встановленого порядку, сформував доктрину «плодів отруєного дерева», відповідно до якої якщо джерело доказів є неналежним, то всі докази, отримані за його допомогою, будуть такими ж. За таких обставин суд не може допустити відомості, що містяться в наданих стороною обвинувачення матеріалах кримінального провадження, як докази вини обвинуваченого [3].

Висновки. Враховуючи зазначене вище, доходимо висновків про те, що:

1. Застосування практики Європейського Суду з прав людини під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів прямо передбачено ч. 2 ст. 8 КПК України.

2. Використання практики ЄСПЛ вітчизняними судами під час здійснення правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів як мотивація виправдувальних вироків не завжди пов'язана з урахуванням практики ЄСПЛ щодо провокації вчинення злочину, а також ґрунтується на використанні доктрини «плодів отруйного дерева» та «розумного сумніву».

Використані джерела:

1. Антонов К. В., Івасишин Т. М. Практика Європейського суду з прав людини щодо визнання в суді допустимими доказами матеріалів контролю за вчиненням злочину. *Право і суспільство*. № 3 / 2019. С. 197-202. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-33>.

2. Брич Л. П. Застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела права для оцінки допустимості та достовірності доказів у кримінальних провадженнях в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. 2016. Вип. 2. С. 253-266.

3. Вирок Ківерцівського районного суду Волинської області від 26 грудні 2019 року. Справа № 164/973/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86663619>.

4. Вирок Новоградського районного суду міста Чернігова від 26 листопада 2018 року. Справа № 751/6010/18 URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86025616>.

5. Вирок Олевського районного суду Житомирської області від 25 лютого 2020 року. Справа № 287/337/18-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87801772>.

6. Вирок Соснівського районного суду м. Черкаси від 15 травня 2020 року. Справа № 712/10986/13-к URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89254805>.

7. Дроздов О. М. Актуальні питання заборони провокації злочину (за матеріалами практики ЄСПЛ). *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійного діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). Харків, 2016. Вип. 7. С. 246-256.

8. Дудоров О. О. Кримінально-правові аспекти провокації підкупу. *Юрид. наук. електронний журн*. 2016. № 1. С. 79-85. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2016/23.pdf.

9. Кимлик Н. В., Кимлик Р. В. Розслідування корупційних кримінальних правопорушень в аспекті дотримання прав людини і громадянина. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 1. С. 98-103.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

11. Лошицький М. В., Дрозд О. Ю. Рішення Європейського суду з прав людини як перспектива боротьби з адміністративними корупційними правопорушеннями. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія": зб. наук. праць / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін]; відп. за вип. В. М. Дрьомін; МОН України, НУ "ОЮА". Одеса: Юрид. л-ра, 2014. Т. 14. С. 70-77.*

12. Погорецький М. А. Застосування провокації в ході негласних розслідувань: питання правомірності. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 33-42.

13. Тертишник В. М. Проблеми сучасного кримінального судочинства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 4. 2019. С. 207-213. DOI <https://doi.org/10.15421/391944>.

14. Шульгін С. О. Провокація (підбурювання) особи на вчинення злочину працівниками правоохоронного органу як підстава для закриття кримінального провадження або постановлення виправдувального вироку. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 96-102.

References:

1. Antonov, K. V., Ivasyshyn, T.M. (2019) *Praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny shchodo vyznannia v sudi dopustymymy dokazamy materialiv kontroliu za vchynenniam zlochyну*. *Pravo i suspilstvo- Law and society* 3, 197-202. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-33>. [in Ukrainian].

2. Brych, L. P. (2016) *Zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny yak dzherela prava dlia otsinky dopustymosti ta dostovirnosti dokaziv u kryminalnykh provadzhenniakh v Ukraini*. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. seriia yurydychna- Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. legal series, issue 2*, 253-266. [in Ukrainian].

3. Vyroky Kivertsivskoho raionnoho sudu Volynskoi oblasti vid 26 hrudni 2019 roku. Sprava № 164/973/18. (2019) N. p. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86663619>. [in Ukrainian].

4. Vyroky Novozavodskoho raionnoho sudu mista Chernihova vid 26 lystopada 2018 roku. Sprava № 751/6010/18 (2018) N. p. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86025616>. [in Ukrainian].

5. Vyroky Olevskoho raionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti vid 25 liutoho 2020 roku. Sprava № 287/337/18-k. (2020) N. p. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87801772>. [in Ukrainian].

6. Vyroky Sosnivskoho raionnoho sudu m. Cherkasy vid 15 travnia 2020 roku. Sprava № 712/10986/13-k. (2020) N. p. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89254805>. [in Ukrainian].

7. Drozdov, O. M. (2016) Aktualni pytannia zaborony provokatsii zlochyну (za materialamy praktyky YeSPL). *Pravove zabezpechennia operativno-sluzhbovoi diialnosti: aktualni problemy ta shliakhy yikh vyryshennia. Materialy postiinoho diiuchoho nauk.-prakt. seminaru (m. Kharkiv, 27 trav. 2016 r.) - Materials postoinoho diiuchoho nauk.-prakt. seminar (Kharkiv, April 27, 2016)*. Kharkiv, issue 7. 246-256. [in Ukrainian].

8. Dudorov, O. O. (2016) Kryminalno-pravovi aspekty provokatsii pidkupu. *Yuryd. nauk. elektronnyi zhurn.- Jurid. Science. electronic magazine*, 1, 79-85. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2016/23.pdf. [in Ukrainian].

9. Kymlyk, N. V., Kymlyk, R. V. (2017) Rozsliduvannia koruptsiinykh kryminalnykh pravoporushen v aspekti dotrymanna prav liudyny i hromadianyna. *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka)* – *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka)*, issue 1, 98–103. [in Ukrainian].

10. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. (2012) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. [in Ukrainian].

11. Loshytskyi, M. V., Drozd, O. Yu. (2014) Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny yak perspektyva borotby z administratyvnymy koruptsiynymy pravoporushenniamy. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu "Odeska yurydychna akademiia": zb. nauk. prat-s.* – *Scientific works of the National University "Odessa Law Academy": zb. Science. wash* S. V. Kiv alov (Ed.), V. M. Dromin, Yu. P. Alenin (Eds.) et al.; vidp. za vyp. V. M. Dromin; MON Ukrainy, NU "OfuA". Odesa: Yuryd. l-ra, vol. 14, 70–77. [in Ukrainian].

12. Pohoretskyi, M. A. (2016) Zastosuvannia provokatsii v khodi nehlasnykh rozsliduvan: pytannia pravomirnosti. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*– *Bulletin of criminal proceedings*, 1, 33–42. [in Ukrainian].

13. Tertyshnyk, V. M. (2019) Problemy suchasnoho kryminalnoho sudochynstva. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii* – *Actual problems of domestic jurisprudence*, 4, 207–213. DOI: <https://doi.org/10.15421/391944>. [in Ukrainian].

14. Shulhin, S. O. (2017) Provokatsiia (pidburiuvannia) osoby na vchynnennia zlochyну pratsivnykamy pravookhoronnoho orhanu yak pidstava dlia zakryttia kryminalnoho prova-dzhennia abo postanovlennia vypravduvalnoho vyroku. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*– *Bulletin of criminal proceedings*, 1, 96–102. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.07.2020

Хмелевская Н. В.,

кандидат юридических наук, адвокат,

доцент кафедры уголовного права и процесса

Хмельницкого университета управления и права

имени Леонида Юзькова

(г. Хмельницкий Украина)

Гарматюк В. О.,

аспирант Хмельницкого университета управления

и права имени Леонида Юзькова

главный государственный ревизор-инспектор

отдела по вопросам предотвращения и выявления коррупции

Главного управления ГНС в Хмельницкой области

(г. Хмельницкий Украина)

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ПРАКТИКИ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПРАВОСУДИЯ ПО УГОЛОВНЫМ ПРОИЗВОДСТВАМ ОТНОСИТЕЛЬНО КОРРУПЦИОННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

В статье исследованы отдельные аспекты применения практики Европейского Суда по правам человека при осуществлении правосудия по уголовным производствам относительно коррупционных преступлений. Проанализированы современные мысли

ученых о применении практики Европейского Суда по правам человека при осуществлении правосудия в уголовных производствах относительно коррупционных преступлений. В частности исследовано авторские научные подходы, которые обосновывают вывод о том, что использование практики ЕСПЧ в уголовном судопроизводстве Украины является обязательным. Определено, что применение практики Европейского Суда по правам человека при осуществлении правосудия по уголовным производствам относительно коррупционных преступлений прямо предусмотрено ч. 2 ст. 8 УПК Украины. Также доказано, что использование практики ЕСПЧ отечественными судами при осуществлении правосудия в уголовных производствах относительно коррупционных преступлений как мотивация оправдательных приговоров не всегда связана с учетом практики ЕСПЧ по провокации совершения преступления, а также основывается на использовании доктрины «плодов ядовитого дерева» и «разумного сомнения».

Ключевые слова: правосудие, уголовные производства относительно коррупционных преступлений, Европейский Суд по правам человека, практика ЕСПЧ, «плоды ядовитого дерева», анализ решений.

Khmelevska N.,

Candidate of Law, advokat,

Associate Professor of Criminal Law

and Judiciary Khmelnytsky University of

Management and rights named Leonid Yuzkov Law

(Khmelnytsky, Ukraine)

Garmatyuk V.,

Chief State Auditor-Inspector

of the Department for Prevention and

Detection of Corruption of the Main Department

of the State Tax Service in Khmelnytsky Region

Graduate student of Khmelnytsky University

of Management and rights named Leonid Yuzkov

(Khmelnytsky, Ukraine)

SOME ASPECTS OF APPLICATION OF THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE ADMINISTRATION OF JUSTICE IN CRIMINAL PROCEEDINGS FOR CORRUPTION CRIMES

The article examines some aspects of the application of the case law of the European Court of Human Rights in the administration of justice in criminal proceedings for corruption offenses. The article analyzes the decisions of Ukrainian courts to consider cases in the field of corruption crimes. Examples are the decisions of the Olevska District Court of Zhytomyr Oblast, which described the European Court of Human Rights as stating that in criminal cases, the issue of taking evidence should be examined in the light of Article 6 § 2 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The burden of proving guilt also lies with the prosecution.

The verdict of the Novozavodsky District Court of Chernihiv analyzed when it comes to provoking a crime, it is necessary to establish whether the crime would have been committed without the intervention of the authorities. The Court concluded that incitement occurs when the relevant agents - law enforcement officers or persons acting on their instructions - are not limited to investigating criminal activity in a predominantly passive manner, but exert such influence on the person

who motivates him to commit the crime.

The authors analyzed the current views of scholars on the application of the case law of the European Court of Human Rights in the administration of justice in criminal proceedings for corruption offenses. In particular, the author's scientific approaches are studied, which substantiate the conclusion that the use of the case law of the European Court of Human Rights in the criminal justice of Ukraine is mandatory. It is determined that the application of the case law of the European Court of Human Rights in the administration of justice in criminal proceedings for corruption offenses is expressly provided for in Part 2 of Art. 8 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. It has also been shown that the use of ECtHR case law by domestic courts in the administration of justice in corruption offenses as a motivation for acquittals is not always related to the ECtHR's practice of provoking a crime, and is based on the use of the "poison tree" and "reasonable doubt. "

Keywords: justice, criminal proceedings for corruption crimes, European Court of Human Rights, practice of the ESPL, "the fruits of the poisonous tree", analysis of decisions.